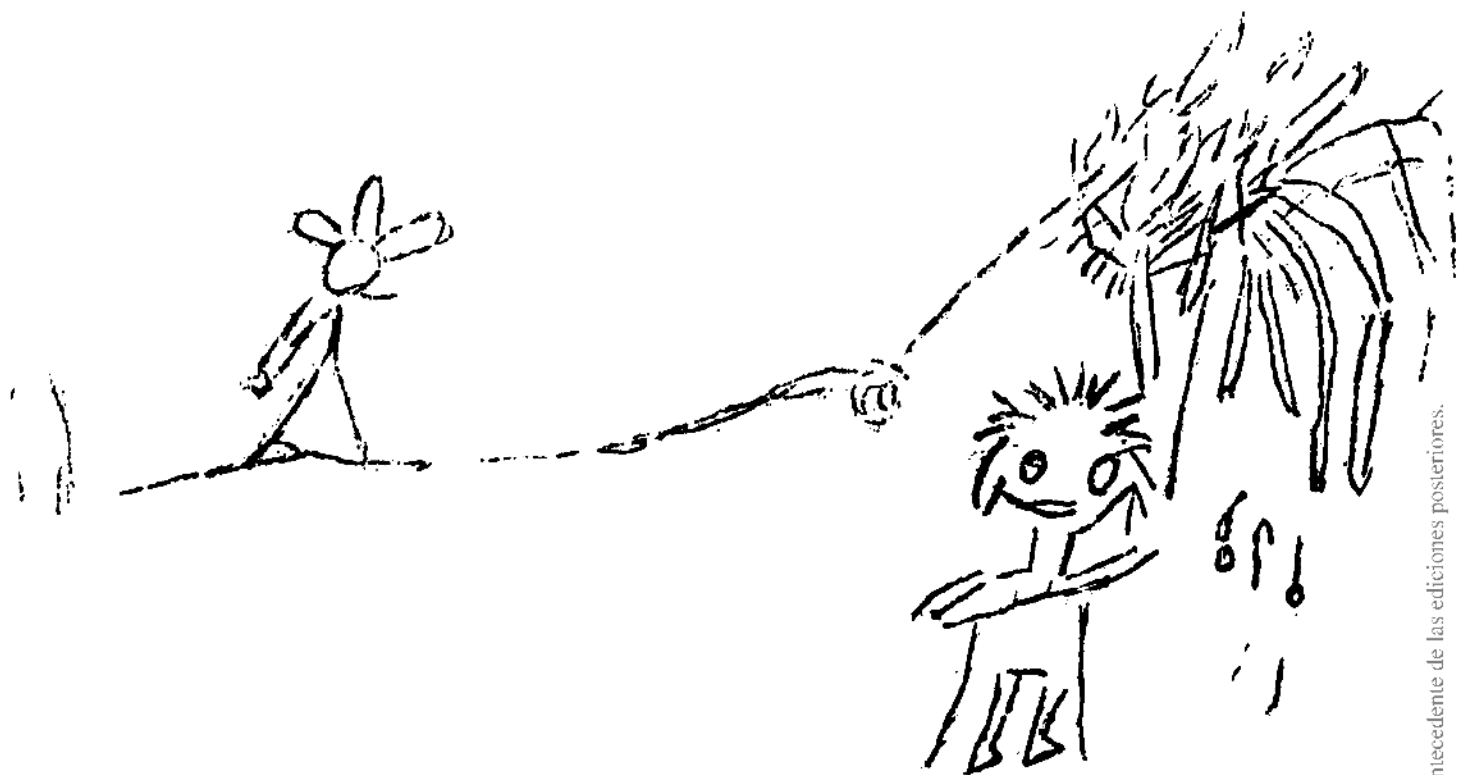

Folklore + Personal Expts.
Hutchins N/A Workshop
October 1979
Quinn
Mexico - 35 exemplars
Atotonilco, Nayarit

YERI

Román Díaz quo mütiu'üxasitacai

Cauyumarie pi'atúvacai yeri. 'Ucaravesixi mepitihupie haque macuneicacai. Mepenucuyeiquixü. 'Aitüa peucuyuyuanecai quetaya.

Muva mepetaxei yari. Cüyesie peucavücai. Que te'ititüni, mepaitücatei. Sicüiviti me'utavevieca mepeca'inüi. Heiva, hutarieca, hairieca, naurieca, 'auxüvirieca cuieta pecahaqueca:.. Mepecü meyamamavetü.

CUSE RUPE XAPAYA

José López
25 'utupürecü 1979

Ne nevaxata neheuyaca, yavi nepuxei huyeta ne'umietü. Puve ricai nemeutanierixü. Vatie niuveni yavi. Hucüa hauyenieretü tiniveni, ta'ematü tiniveni, Teüteri muva mepeyehivacai. Pevaxatatücai muva, meuyeniericaisie. 'Ayumieme teütera muva mepeyehivacai.

Ne 'ana tituaxame nepexeyacai. Nepecuecai macatusi. Mana ne'uvetü nepüvatiha. Nepitatuaxixü yavi nemixei. Hicü ne'itatüaxacu, cauca hüxiena neucave vara. Yapaucua ta'aurie sipüca'ayü, 'epüta nehapaü nemanuvecaisie. Neri mücücü tepüacü nepücu'u'univacai, nehapa 'atanausarümecacu. Peru pücacutatavecai. Peruta ne'utama cavayani nepacuecai. Nepücaheye'eri yatütü nereicuetü. Ne'aurie pucutüa. Mücü tepüa müca'utai 'ana, peru 'etevaque 'atanausariimecacu caniutani.

Müpaü ne nepüranuyetüa. Müpaü xoieüa nepaine ne'ivama.

TUIXU YEUTANACA

José López
24 'utupürecü 1979

Haxi Manaca Püracutevacai mana. Ne quepaucua 'axa
Nemütiyuricnecai, 'ana nepütivütüanecai 'üsita. Vixaritari
'ana müpaü tepüteyuriecái tame. Ne nepücavecai cüye varita
viyepa. Peru xevitü ne'iva tecüa petahivaxü. Müpaü petayü,
'Ahepa caneucamieni muva, tuiXu yeutanaca. Cauca huyepana
retinevecai. Nemeutinierixü 'avatü tete püracaCurupizüme.
Yüvitü nanuvieca. Nemixei catuixutüca. Cusira cavayani
'anupurume nepacuecai. Mücücü nepenucavitexüa ne'aurie
'ucamiecaou catusioyasie. Mücücü puriquicü peru püca'umü.
Pücahaune huxarieya 'amutütücaicü.

'ÜVARICA

María Manuela de la Cruz que müranayetüa

Surutu teyetetü, mepünesi'uta'ini 'üvaricü. Teputihau.
Peru ne nepüca'ahauvecái. Nepurucuya. Nepanuhau 'anutaüye
'epütata. Ne'amietü nepucayunixü. Nepücayüvecái. Xevitü
pünesi'anatiha. Tetesie ne'acaitü neputihaya.

Nemasicata müpaü painecai, Titayari pereitaimaxü
'ecüsüta camü. Peru mücücü pücanesi'uyuriecái. 'Arique
Müpaü neputayü, Nexaüta nepuyü.

Netatasi pünesi 'uhüa 'uqui haque meucatei. 'Etuse mücü
'uqui nepemacarücai. Nepuyeicacai 'üsita. 'Etuse
nemama pünesi'utaxei tevarüpa. Pünesi
'ucuvaxüa. Nemama. Puhayeva. Xevitü pünesi'uhayeva.

Rosa López González

CANUVA

José Carrillo Vicente que m^muranayetü

Colorín neyeyeicatü hatüa, canuva nepexeyacai. Heiva
Tepiqui tepanucü neri, ne'üyata, taniveta, hipatüta 'uquisi
yunaucatü. Tanaitü topatahutacai. Tepüte'atücücai 2 mil
pesesie 'arücame.

Hapa temu'axüa, ha pühünecai. Necapentaquema, nepüra-
'erivacai, mühünecaicü ha.

Peru tepecücanuvasie teheutanexüaximetü. Tetesie
puquexüa. Mepanatisunaxüa. Tame xeicüa teputahayevaxü
neri, ne'üyata Canuva hamuxapa peucaque. Ta'aurie pave,
naipü pürehau. Tame xeicüa heimana te'ahetitü tepecü hixüata.
Müpaü nepainecai. Cacaüyari que matinaque. Xüca teheutanexüa-
cuni, lecü pepütimate.

Cuitü ha tesita petüa. Mana teivari tücacatei tahüxie.
Mepecü, caunari me'ahurietü. Mana mepetavivi. Mana tepüca-
vürixü teputavicuei, nepainecai. Cacaüyari xüari müpaü painecai.

TETESIE
Daniel de la Cruz

Neputavarixü. Nepünutuicai. Nemaña xeiçüa pucatei.
Nemamanatü xeiçüa neputaverixü. Cuini mieme pünesinü'avacai.
Yüvicüta pünesiaü'avacai netiuvaximetü. Nepüyeicaricai
süicüri nevaravitütü

Heiva tucari paye'a. Nepanacave tetesie netevüpanetü.
Tetetüapai nepucave. Vaüca nepütiucuinixü. Süicüri
nesihaneuha. Ne'umaquirumetü nepeta'a caivama ne'anayecaitü
süüpau. 'anaque nepüretamaixüa. Pucaheciuarixü nehapaüsita.
'Anaque heiseviemecü necuyeicatü nepatüa. 'Ipaü xeiçüa
necanaineni.

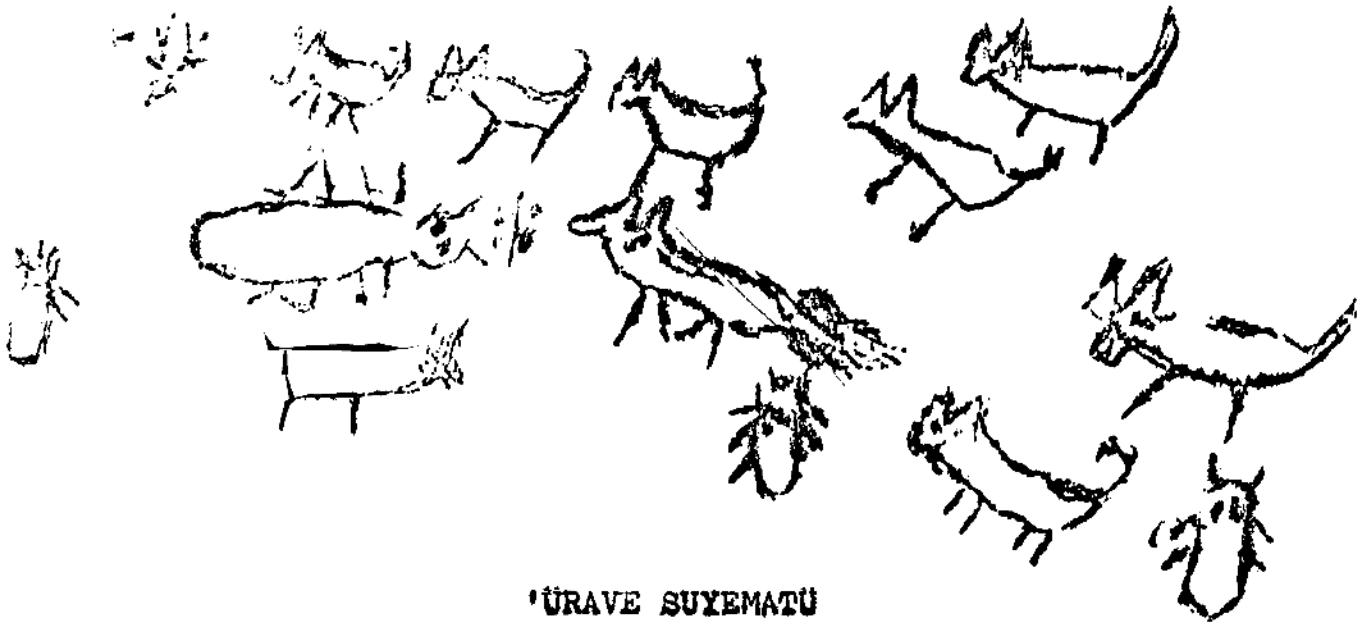

TETESIE

Daniel de la Cruz

Neputaverixü. Nepünutuicai. Nemaña xeiçüa pucatei.
Nemamanatü xeiçüa neputaverixü. Cuini mieme pünesinü'avacai.
Yüvicüta pünesinü'avacai netiuvaximetü. Nepüyeicaricai
süicüri nevaravitütü.

Heiva tucari paye'a. Nepanacave tetesie netevüpanetü.
Tetetüapai nepucave. Vaüca nepütiucuinixü. Süicüri nesihaneuha.
Ne'umaquirumetü nepeta'a caivama ne'anayecaitü süüpau.
'anaque nepüretamaixüa. Pucaheciuarixü nehapaüsita. 'Anaque
heiseviemecü necuyeicatü nepatüa. 'Ipaü xeiçüa necanaineni.

'URAVE SUYEMATÜ

Román Díaz que mütiü'úxasitatsi

Suyematü mepüyucuaicucai 'urave. Mücü müpaü rehüavecai, Nemasitacuani, painecai 'urave. Suye müpaü putayü, Camü, xüca penesitacuani, ta'ivama tepüvatahüave. 'Ecü meüi quenivaratahüavi.

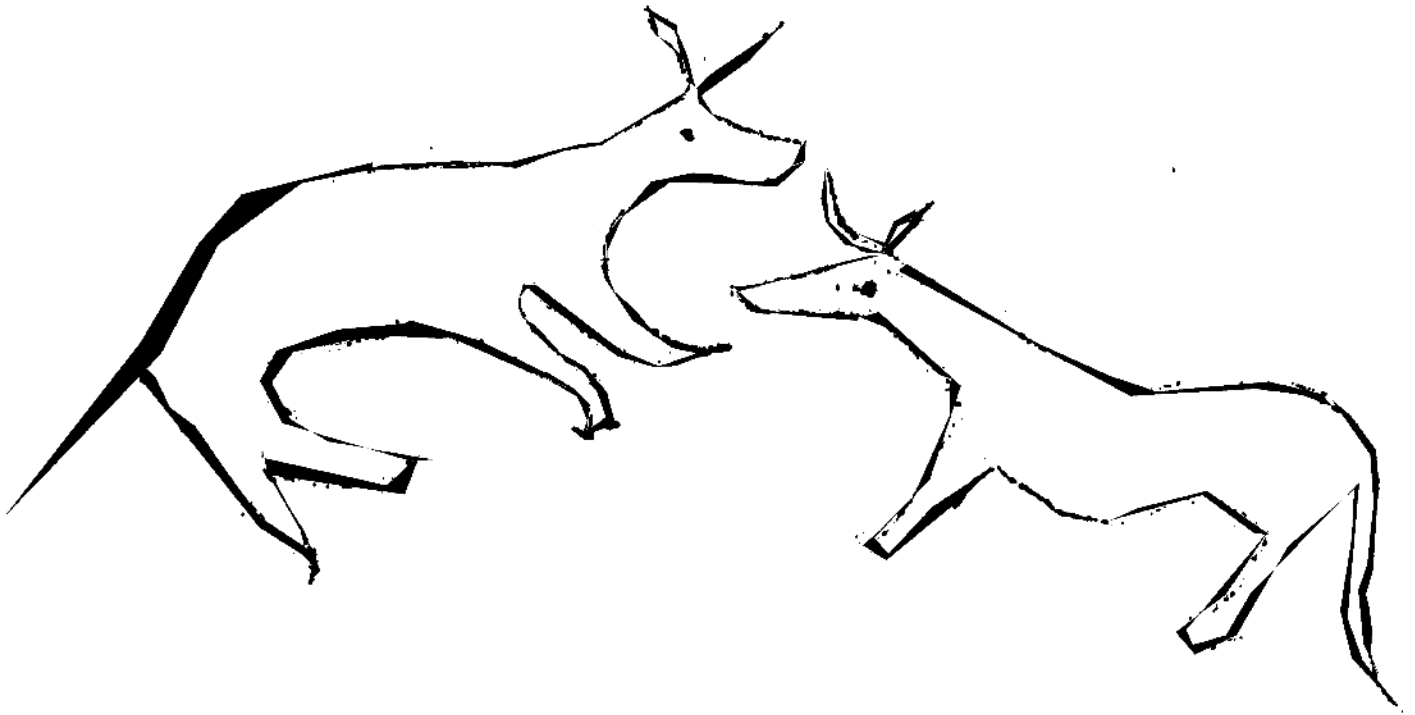
'Urave pahivacai, müpaü 'utaitü, Hu, hu, hu, hu. Mepu'axüa. 'Ecüta.

Suye putayua, Siqui siqui siqui siqui siqui siqui siqui. 'Urave pe'imaiyacai, 'Ari 'ari 'ari, painecai 'urave. Suye yaxecüe, Siqui siqui siqui, painecai.

Nixüapa mepuyuhayevazü 'uravesixi. Mepümamacai. Suye yu'ivama müpaü pütivarutahüavixü, Yucamixa xequenanutiñaxüa, tepü yehu. 'Uxasio puyuhayevaxü vacamixa.

'Uravesixi mepümamacai mucu'ecacai, saxa caxa. Vaüca mepümamacai. Mepeuhacacuicucai mepeuharicucai.

'Anaque mepacü me'utinavotü, vaxainerücarí mutapünaxücü. Müpaü xecüa pü'ane.

CAUXAI

Filiberto Díaz que müranayotüa

Mericüte mana nepucatei 'Utatisi Piecūra Cuxita.
Nepecuyeixüa. Tuca necaneyani. 'Arique nepeyetüa cui
taicai. Yane'amiecacu puxuyürirümecai.

Mana nemutine, 'uma pamiecai cauxai 'utacuatü nehpa.
Ne nepahivacai. Nepücayüvecai nemüta'ivaquecai. Nepicu-
tuaxacai, pücaheu'enacai. 'Arique mu'uyasie necanita'axe.
'Anaque caneyani.

'Anaque heyacu, ne'ivavetü nocanayani. 'Anaque nequi
nepetüa. 'Ipaü xeicüa nepaine.

MAYE
Lorenzo Muñoz Ortega que müranayetüa

Hürisie tepecü nepapamatüa, yeri teheu'iniyuca. 'Aqui 'utüa mana maxa teputaxei teuqueme xasicü. Süicüri tepüvara-vitücai yu'auxüvime cuinie meteyumateme. 'Esiva yateva cuinie mepetainecai süicüri.

Nepapa müpäü putayü, 'Ena tecaniyevicuni. Maxa maye mimi tecaniti'ineüracuni. Mana yucamixa pucu'eiri. Tepecü teicümana, süicüri cuinie memetainecaicü, mana temutinexüa. Vata maxasie puyecatei maye 'asinatü. Ne ne'ixeiyatü nepüyüyacacai neheumatü. Nepapa tupi pacuecai 'ürü pahucai xei tusenayari. 'Enuyesenaca pitamüi huriepana. Panuyene, 'esiva yapatevicai 'ürü.

Yapauca maye 'ürü panacuquei pemuraxu. Yapauca maye pacamaquixü.

Nepapa müpäü pünerahüavecai, Queneu'ata'una. 'Ecü 'imüari pecanayeimücü, sepa ne nemumierie.

Maye hacayaca petüa. Süicüri mepiveiyacai mana temucunexüa. Mana hurava puyecatei cüyesie.

Tetexicü tepecatuaxixü. 'Ürüri nai pütixütüacai. Navaxa Pacuocai. Cüye haviteca, navaxa 'anuhüaca, patimaquixü 'isenique. Maye pacamaquixü hepaüna. Nepapa pacave 'imacatü, 'esiva yapauca tevacai. 'Ayumieme tetecü püta tepitituaxatücü.

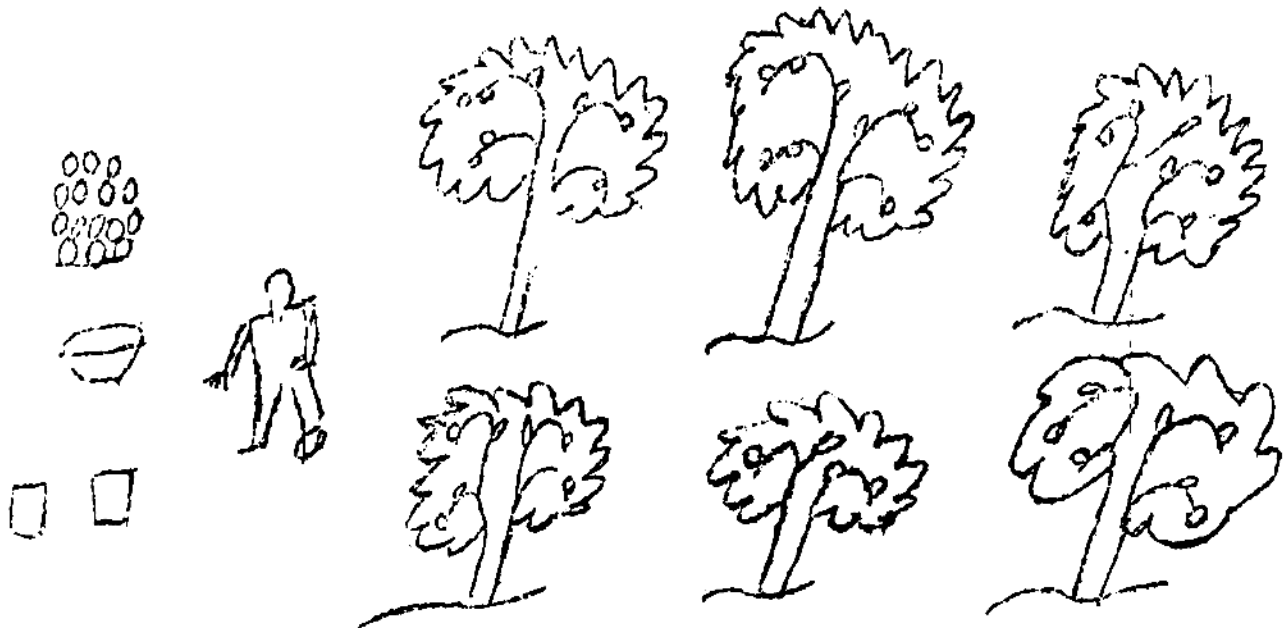
Te'ituaxatüvecacu pacave. 'Anaque navaxacü pise varuti- quenicü süicüri.

Picu'icataxü 'enutüanique yuquie. Hetüana putiya 'enutünique. Püca'itivericaxüa. Pitacupipi. Naviyari xEICÜA tepetü. Maxa tepucu'eiri, 'eteva puyuhayevaxü. 'Ipaü xEICÜA caní'aneni.

Antonio Sandoval Ortega

Temaicüsiyari miame 'icü pühüü que nemütiyueicacai. Heiva tepcü. Teteu'ivayuca, Tepiqui varie teheta'axüaca, müpaü'tete-nahüavarüvani. Cape'inüiyari canixüavani 'ataxevime canaye'aoa-xei sicüivitiyari, 'auxüvime raye'axe 'icuai xei tucari.

Mericüsü tenectne. 'Uxa'arieca xei tucari xei sicüivitiyari neniutahüniya. Müpaü nepüra'erivacai, cauca xei 'inüariyari- nena'ivaxü, nepüra'erivacai . Xei semana 'ataxevime 'inüariyari nepa'ivaxü. Xei teviyari heimawa tamamata nepüyetua ne'icuaicü. Titanetü cuiniu tiyucuaivieca, neputayü neputasua. Cuiniu- nepuhucayeucal. Sinectüpipetü casi nepümaxaxiecai va'atü. Müpaü xeicüa nepaine.

TÜVE
Ignacio Hernández de la Cruz que müranayetüa

Mericüto nota müpaü nepaine xüca xenfu heuyeveca
temütöuxatani quepaücua temu'uvacai. Ne'uquiyari tanaitü
müpaü tepüte'anayecü.

Tüve pütasi'uticuai tüma. Tixaü tepücatehexeyacai
titacü temüte'ituaxa. Peru puti tepexeyacai. Mücü teputa-
vayacai mütimanicü xeiöüa. Petüa. Tepe'ivaxü mücü puticü.

Peru taputi putaxü. Naitü putaviraxüa. Tame teputaviousi
'ana. Xüari cacayari püticafoai 'anapaitü.

(Hicü mügü nepüimata. Cacayari pünesi'utavicueisitüa
Peru tixaü nemütiuyuricü pücanesi'utavicueisitüa. Nu'ayasia
yuri nemütiuta'ericü xeiöüa neputavicueisitüarie.)

TEMAMAVETÜ

Ismael Muñoz que müranayetüa

'A 15 de 'acusitu de 1978, heiva teneyecüne tamüiretü.

Teniucatexüani hatuxamesie. Hixüapa te'ahutü, canuva ta'aurie naveni. Vacanari quirivasie menayetecaitüni, ta'ücari, ta'inüata. Tenehuaxüani. Ta'aurie te'axürietü xei quirumeturuyari-que tepütixüriya.

Tecuarai xEICÜA teputaxei. Taxupurerute naitü püreutahauxüa. Temamavetü tepecü Racueva. Teivarixi mepütasi'asecai temu'axüa quiepa. Müpäü xEICÜA.

CONSTITUCION
DE SUZUPA HICA

CUYA

Dionicio Muñoz López que müranayetüa

'A 15 de 'enerucü de 1968, 'anari teneyecüne. Tapuxuri yuhaicame tepüvara 'ariecai me 'u'icame. 'Ieu mepatücücai. Tepeituayucai 'icu Mucaxa.

Haturamesie tetatexüaximetü, tepicutümai puxu xeime, müya re'icame. Vacanata mana paviecai.

'Anari nepeyetüa. Ne'utüma nepitivau. 'Arique nepitaxei. Mana nepitaxei, curumu ximeriqueri. 'Arique 'utaxürecu, mana pucatei 'acuvericacu. Vacana haquevasü püraviecai müya he'icatü. Vacana xeicüa pumavecai. 'Anarique nepei'ari 'ivemama vahesüa.

Manata nemucane, xevitü muva nicacani cui yüanetü 'uxiyaci, 'ica 'itapünarümeccacu. Munusitari tiutasuacacai, cuaxieyasie 'avietü mütacurunirümeccacü. Teva ranucutuicaxüaca tenecüne.

Hatuxamesie teniucüne. Teniutihucaitüni teicümana. Yapauca muva nacuneni cuya, tinavayamesietü, tiyumemivame. Caravina caneniuserieni. Neri 'uqui ne'aneyeitüaca, nepenuyehusu caravina. Mücü masi carima pünesihese, pünesihequeisarisitüatüya. Tumini xei sietuyari heimana tamamata pünesi'unavairi. Pücanetuminitücaisietü, pühe'eiyatücai. Nepüranuyetüa.

'Ana taicaique teputa'axüa Mucaxa. 'Ana püvavienecai. Mücü tiyumiaca niu püyüncacai, püranlavauni.

'Uxa'arieca tepacunuaxüa. Xei 'iagari tepa'icatacaci 'una. Hatuxamesie te'uhutü tapuxu pative. 'Una putihavi. Te'iti'üxaca, 'esiva xeicüa teputa'atüa taquie.

TERÚ

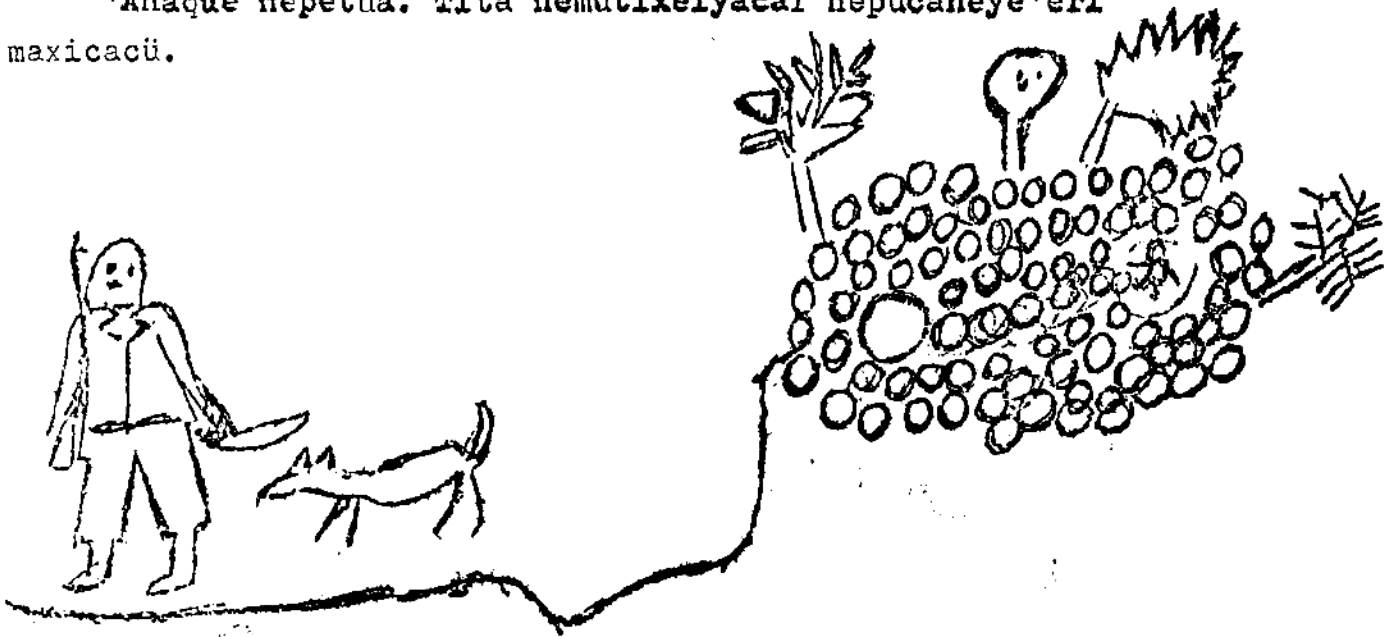
Pedro de la Cruz Avila que mûranayetûa

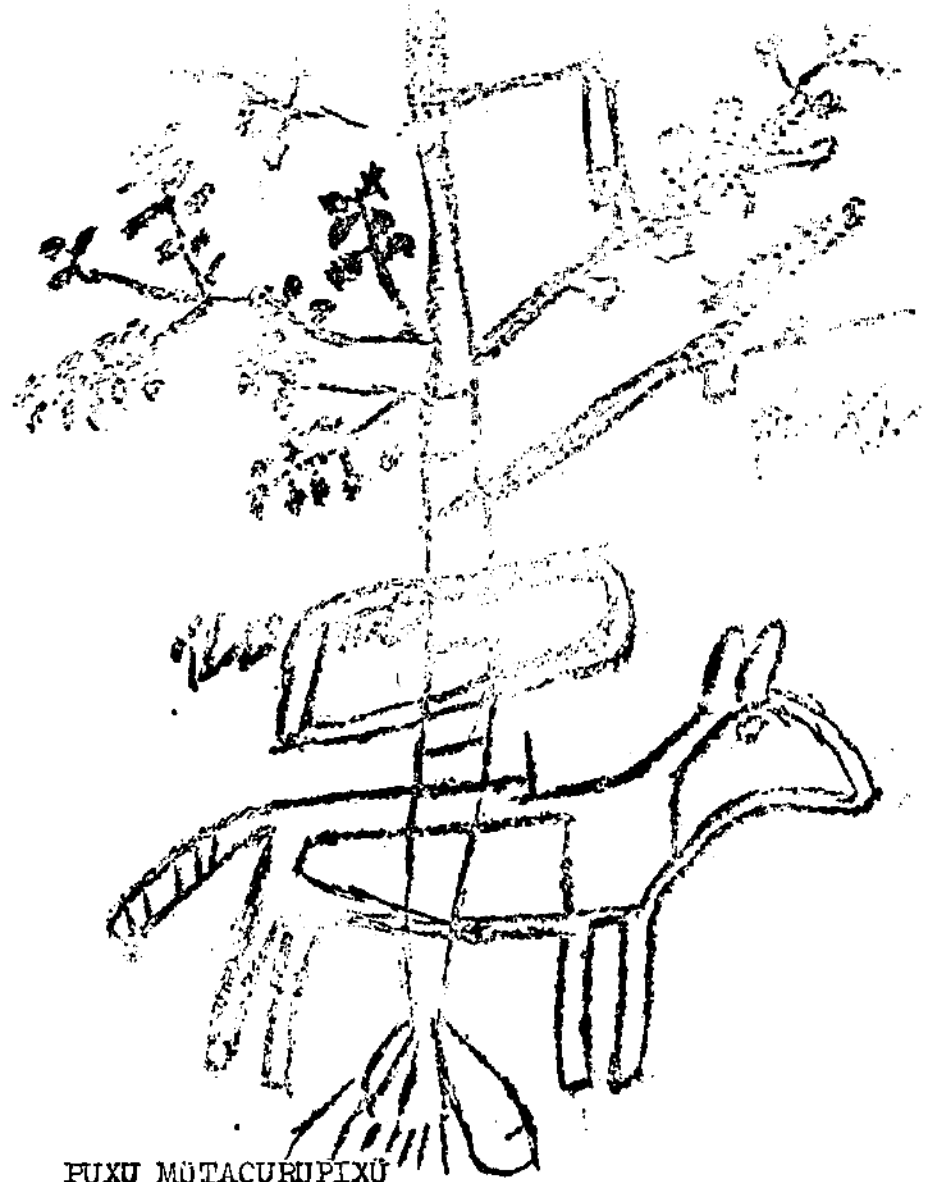
Ne temaicûyari pûnesinaquecai nemûcuycicanicû. Peru heiva mûpaü netiniumarieni. Muva pemûvayeica peremarie, painecai. Yapaucua mûpaü nepütü'eri, Pa ne nemeunierimie.

Mûixa heutinecu nepetûa. 'Ana huyeta nepetûa. Muva nepeitaxei. Terûta muva pevatixavacai. Ne muva nepeucaha. 'Usi neputaxei. Mûcû ne'utaiyaca, nepetûa tamamatamexa. Pavatixaxava. 'Ayumieme que mü'ane 'utûa nemetûa, 'asinepûca-
renetima. 'Ayumieme muva neyeyeicatü, hepaye'eri, Caunari tûma nemûnahurieni, nepüticu'erivacai.

'Ana tucariçû, Cauca muva ne neyeyeicacai ximeri, nepüyüanecai. Taicai nepûvatitûa.

'Anaque nepetûa. Tita nemûtixeyacai nepûcaheye'eri maxicacû.

FUXU MŪTACURUPIXŪ
José López de la Cruz que mŭranayetŭa

Ne heiva nepetŭa. Hŭri 'utŭa nepumiecai nexaŭta. Nenica
'acuxi nepŭti'anecai. Nepŭnunusitŭcai 'acuxi, cumu 14 aŭo
nepexeyacai. 'Ayumieme 'esiva nepeumacai, hŭri 'utŭa ne'umietŭ.
Peru tepŭtahutacaitŭtŭ, puxu nepahanacai'vutŭ. Ne vayevaxi
neheu'icatamieca nepuyŭximecai. 'Ayumieme puxu nepahanacai.

Ne'umietŭ, mŭpaŭ nepŭra'erivacai, Hŭrisiesŭ vaniu 'ŭrave-
sŭxi memŭxuave. Yaneticu'eriyatŭ, tixaŭtŭ nepŭtiu'eni.
Nepumiecai yaneti'ematŭ, ne'anacaitŭ puxusie.

Mericŭcŭ cuinie petainecai. Nehuyeta nemanumiecaisie
pŭhŭri'utŭatŭcai 'Ipaŭ petainecai, Hiriri, Hiriri, petainecai.

Yaneti'ematü mana nepücaque, müpaü neticu'erivatü. 'Uravesü vaniu mütiyununuiya, cüyesie xüca timaque. Nepanacatüa puxusie nemaotei. Nepuxu ne'acuvieca, yateva nepücaya, nepuxu neheucu'ixüarrietü. Tete varie nepücacatei. 'Esiva neheutinieretü, tetesie nepüticatei. Peru yaneticaitü, 'esiva nepünetaseiriyaxü. Nepecaha'atüya, Que titayari netima, nemüneyani, netiu'erieca nepetüa, nepuxu ne'ahanatü, neca'anacaitü.

Pu'ecacai 'ana yanemüyanecai tucariyarisie. Yaxeicüa petainecai mücü. Nepuxu ne'ucu'eiriecari, masi nepetüa, müpaü neticu'erivatü, sipara ne nemiviya, nemimieni. Tita retaine. Müpaü netiu'erieca nepetüa Muva yamecayünecaisie. Ne'ana'enacaritü, ne'anahenieretü, cusira 'acatusime nepacuecai ne'ivitenique. Haqueri petaine, nepüticu'erivacai. Mana necavecacu, müpaü petayü. Neputanausaxü hepana, ne'anehanatü necusiracü. Mana nemucune, cüye hutatü mana nica'uca 'ayutacaraminatü. Mücü 'eca micuyuitüvacaicü, Hiriri hiriri putainecai.

Ne'ivama, ne mücücü nepümü tüma maricacü, yaneranuyeyaca. Peru siere nepeuye'a. Vayevaxisata nepica'inüni. Nepeyetüa ne'ica'icataca. Nepuxu nepeyevei vayevaxi 'atücüme cuxitariteta. Tepuhucái huyeta nepuxumatüa. Huyetari pu'uxecai nepuxu. Ne'inenimayatü nepitiparevi. Tapa mieme nepetü cuxitari. Mücüri xeime xeicüa 'anuyetetü pumiecai nepuxu 'anuyehaitüatü. Nerita nepu'uxecai.

Neri huyeta nepücaya neca'uxipienique. Mana necacaicu, türara püreyü. Ne'anucuqueca nepetüa. Mana nemucune, nepuxu xüa 'ui vati-paitü niucucani, yu'ica 'anatavietü. Ne'ixeiya, ne'ica nehehüaca, neputanausa^{que}cai. Cauca mana muva necaviecai. Pünesi'anayehüa ne'ücasie. Nepucave. Nepeutavixunaxüa. Nepuxu 'aurie nepucacurupetüya.

'anatütü nepuxu caniumüni. 'Arique necananucuquení, yaneranuyeyaca ne. Ne'ica ne'ucu'eirieca nepeyetüa nequie.

Ne'ivama, ne müpaü nepu'itüarie. Nepuxu pümü 'utacurupeca. Muva

turi
vixeti
cute

Handwritten symbols and characters, possibly representing a list or inventory.

Memi yuivatüke pinixicuaiyahicü

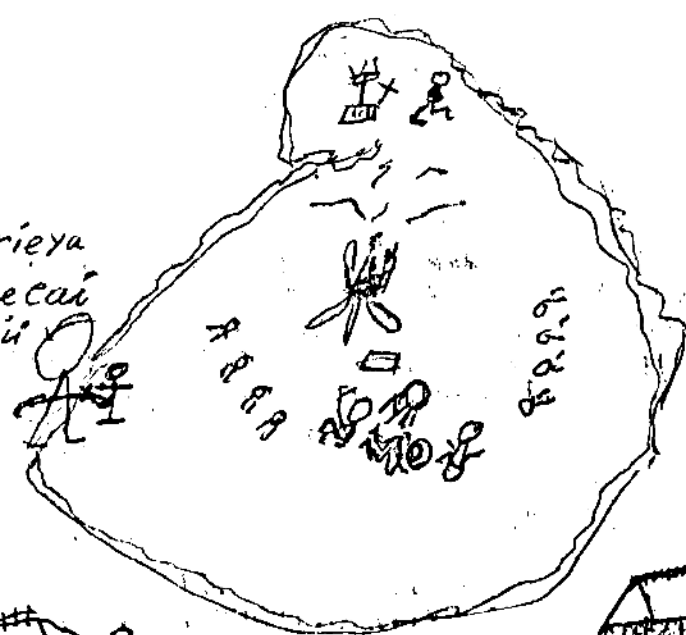
Memi yucütere
vixeti cute matü

tühi casita
me hüriyarie

turi. püicuaiyahie

turi uqui yarieya
müpai paine cai
sücanü rime. Nepü
carutimari

PINIXI
Toribio Rentería que müranayetiä

Mericiute 'ana xüari huta semana peuyevecai mütiyuimacuatüquecai, 16 de setiepure de 1949. 'Ana tepecü tahaicatü, neri, xevitü Viyeme tevicü Viyeti [Billete] de a diez tevaricü pütitevacai. Xevitüta Cute pütitevacai. Tepecü tavaxata.

Mana teheta'axüaca 'icüri tepetitü, xusi, pepinu, pinixi. Te'ititüca tepacunuaxüa ta'utüma.

Huyeta te'uxipietü teputati'ivaxü pinixi cuaiyarieyacü, que mü'ane meri mitaxüni mücü pü'uquitüni, te'utiyuatü, tevaicatüvetüsietü. Yaxeicüa püneneca[i] pinixi. Ne nepüvara'ivaxü, ne meri nepitaxü.

'Ana Viyeti puyeha'a. Cusira pacuecai 'acatusima. Mücü puticuei. Ne neputanausaxü. Mücü Viyeti pünesi[h]eva yucusiracü netunutüa. Pünesi'utava cusira tusieya peuque. Cuitü nepative nepüca'ayüvecaxüa nemütaqueniquecai. Cuitü Cute pivi. Viyeti puviyarie, peutihusunariexüa.

Neta na'anucuqueca, cusira neputicuei nepeihüa. Xuyasata nepeicahüa. Mücü 'utasuatü pivaunecai müpaü 'utaitü, Pucanecusirasü xeicüa. Cusiyarieya nesitateni xüca neca'itaxeiya.

Tameri tecanecüne. Mana te'icu'eirüca tepecü taquie. Vaüriyarüca nepeta'a nequie. Cuitü putahai. Nepüca'uyeivecai, netunu puhacai xei meseri. 'Ana pücaxuavecai 'uaye hicüpaü. Huta tucari 'aye'acu, mücü Viyeti caü[v]arieya puca[t]jei. Tumaxiyu pütitevacai. Rucusixi 'ipaü mepüte'iterüvacai, Tumaxiyu tepüxiyu. 'Asita cuicari meputavevi. 'Ipaü panuyüne, Tumaxiyu tepüxiyu tecanixiyuni, mepüte'ucuicacai. Nesietü [x]juqueiyari nepüta'enacai. 'Asinepücatimaicai quepaütütü memutíyuanecai.

Mericiute 'ana pecuvitüquie mücü Tumaxiyu. 'Esiva niu pümara'aca[m]üne[ni]ti[##]aiyacü pecuvitüqui 'anari. Nesi'uxeiyaca müpaü painecai Tumaxiyu. Caucasü xe[c]acatenivamavirievave Tateteima. Nesü ne'i[en]ieca müya mainecaicü, peru Tateteima mepücanesi'uyuri meta, Viyeti püta, nepüra'erivacai.

'Anari peye'a Yuimacuari. 'Ana ne nepucaya müya ne'aretü ne'üca hacacusietü. 'Anari puyüimacuacai Satiyacu. 'Anari niu nepüti'ivataquecai. Vínu xei ritüruyari nepat[ücü]cai. Napahanietyeicacai tai 'aurie. Tepe ne[mu]'usie paquerüva[cai] '[#]ta[h]us[un]arü[c]ü. Nepapa tavetü carima pünesi'anucuha[n]acai, müpaü 'utaitü, Ne 'ücamürime nepüca'utinuari, 'utaitü. Nesietü neputasuacacai münesi'ucucünecaicü ne'üca. 'Ariqueque nepuyü. Müpaü xeicüa.

From the October 1979 Writers' Workshop held by Virginia Embrey and María Villalobos in a Huichol-speaking refugee community attached to Atonalisco, Nayarit, Mexico. Participants put their own writing on mimeograph stencils and publicly gave permission for their work to be reproduced in written form. Transcribed from a mimeographed copy by Joseph E. Grimes, who took part in the workshop. [] sets off illegible characters and contains Grimes' s best guess.

